

VENDIM
Nr.40, datë 22.9.2011

NË EMËR TË REPUBLIKËS SË SHQIPËRISË

Gjykata Kushtetuese e Republikës së Shqipërisë, e përbërë nga:

Bashkim Dedja	Kryetar i Gjykatës Kushtetuese		
Vladimir Kristo	Anëtar i	“	“
Xhezair Zaganjori	Anëtar i	“	“
Petrit Plloçi	Anëtar i	“	“
Vitore Tusha	Anëtare e	“	“
Sokol Sadushi	Anëtar i	“	“
Sokol Berberi,	Anëtar i	“	“
Admir Thanza	Anëtar i	“	“
Altina Xhoxhaj	Anëtare e	“	“

me sekretare Blerina Çinari, në datë 18.11.2010, mori në shqyrtim në seancë gjyqësore me dyer të hapura çështjen nr.25/10 akti, që i përket:

KËRKUES: Aurel Kota, përfaqësuar nga avokati Përparim Sanxhaku, me prokurë të posaçme.

SUBJEKT I INTERESUAR: Prokuroria e Përgjithshme, përfaqësuar nga prokurori Artur Selmani, me autorizim.

OBJEKTI: Shfuqizimi, si të papajtueshme me Kushtetutën e Republikës së Shqipërisë, të vendimeve: nr.101, datë 7.4.2003 të Gjykatës së Rrethit Gjyqësor Korçë; nr.117, datë 26.10.2007 të Gjykatës së Apelit Korçë; nr.184, datë 3.3.2010 të Kolegjit Penal të Gjykatës së Lartë.

BAZA LIGJORE: Nenet 42/2, 32/2, 131/f dhe 134/1/g të Kushtetutës së Republikës së Shqipërisë.

GJYKATA KUSHTETUESE,

pasi dëgjoi relatoren e çështjes, Altina Xhoxhaj, përfaqësuesin e kërkuarit që kërkoj pranimin e kërkesës, përfaqësuesin e subjektit të interesuar që kërkoj rrëzimin e kërkesës dhe pasi shqyrtoi çështjen në tërësi,

VËREN:

I

1. Me vendimin nr.101, datë 7.4.2003 të Gjykatës së Rrethit Gjyqësor Korçë, i pandehuri Aurel Kota (kërkuar) është deklaruar fajtor për kryerjen e veprës penale të shfrytëzimit të prostitucionit në rrethana rënduese dhe, bazuar në nenin 114/a/5 të Kodit Penal, është dënuar me 7 vjet burgim.

2. Me vendimin nr.114, datë 17.10.2003 të Gjykatës së Apelit Korçë, është vendosur prishja e vendimit nr.101, datë 7.4.2003 dhe pushimi i gjykimit të çështjes në ngarkim të kërkuarit.

3. Me vendimin nr.256, datë 19.5.2004, të Kolegjit Penal të Gjykatës së Lartë, është vendosur prishja e vendimit të mësipërm të gjykatës së apelit dhe kthimi i akteve po asaj gjykate për rishqyrtimin e çështjes.

4. Me vendimin nr.135, datë 11.11.2004 të Gjykatës së Apelit Korçë, është vendosur prishja e vendimit nr.101, datë 7.4.2003 të Gjykatës së Rrethit Gjyqësor Korçë dhe pushimi i gjykimit të çështjes në ngarkim të kërkuarit.

5. Me vendimin nr.849, datë 14.12.2005 të Kolegjit Penal të Gjykatës së Lartë, është vendosur prishja e vendimit të mësipërm të gjykatës së apelit dhe kthimi i akteve po asaj gjykate për rishqyrtimin e çështjes.

6. Me vendimin nr.117, datë 26.10.2007 të Gjykatës së Apelit Korçë, është lënë në fuqi vendimi nr.101, datë 7.4.2003 i Gjykatës së Rrethit Gjyqësor Korçë.

7. Me vendimin nr.184, datë 3.3.2010, të Kolegjit Penal të Gjykatës së Lartë, është vendosur

lënia në fuqi e vendimit nr.117, datë 26.10.2007 të Gjykatës së Apelit Korçë.

8. Me kërkesën datë 29.9.2010 kërkuesi i është drejtuar Gjykatës Kushtetuese (Gjykata) në kuptim të nenit 131/f të Kushtetutës.

9. **Kërkuesi** pretendon se procesi gjyqësor në ngarkim të tij është jokushtetues dhe kërkon shfuqizimin e vendimeve të mësipërme të gjykatave të tri shkallëve, që e kanë deklaruar atë fajtor, duke parashtruar në thelb se:

i) Gjykatat kanë cenuar nenin 32/2 të Kushtetutës, sepse kërkuesi është deklaruar fajtor mbi bazën e një prove të marrë në mënyrë të paligjshme. Dëshmia e shtetases NC është marrë në kundërshtim me nenin 158 (pika 1 shkronja “ç” dhe pika 2) të Kodit të Procedurës Penale (KPP), sepse ajo nuk është vënë në dijeni për të drejtën për të mos dëshmuar.

ii) Sigurimi i provës (dëshmisë) i datës 11.11.2002 është bërë nga i njëjti gjyqtar që ka dhënë edhe vendimin për caktimin e masës së sigurimit për kërkuenin, në kundërshtim me nenin 15/2 të KPP-së. Edhe në këtë kuptim kjo provë është marrë në mënyrë të paligjshme.

iii) Gjykatat kanë cenuar të drejtën e kërkuetit për një mbrojtje efektive dhe reale. Gjatë gjithë këtij procesi janë angazhuar 6 avokatë (të zgjedhur nga i pandehuri ose të caktuar kryesisht nga gjykata), të cilët kanë zvarritur çështjen, nuk kanë bërë parashtrësia përpara gjykatës, nuk kanë kundërshtuar provat e kërkuara nga prokurori, nuk kanë kërkuar marrjen e provave në favor të kërkuetit, kanë hequr dorë nga pyetja e dëshmitarëve, nuk kanë bërë kundërrekurs dhe nuk kanë marrë pjesë në dy gjykime të zhvilluara në Gjykatën e Lartë.

iv) Gjykata e Lartë, për sa i përket vendimeve të saj nr.256, datë 19.5.2004 dhe nr.849, datë 14.12.2005, edhe pse e vënë në lëvizje nga prokurori, ka zhvilluar seancat gjyqësore në mungesë të mbrojtësit të kërkuetit.

10. **Përfaqësuesi i subjektit të interesuar, Prokuroria e Përgjithshme**, në mënyrë të përmbledhur, argumentoi se:

- Mosrespektimi i detyrimit që rrjedh nga neni 158 i KPP-së, passjell pavlefshmërinë relative të dëshmisë, çka kërkon ngritjen e këtij pretendimi brenda një afati të caktuar. Nga aktet e dosjes gjyqësore nuk rezulton që pretendimi për pavlefshmërinë e dëshmisë së shtetases NC të jetë ngritur para nisjes së shqyrtimit gjyqësor. Në këto kushte, kjo parregullsi nuk ka aftësinë të bëjë aktet e mëpasme absolutisht të pavlefshme dhe, për pasojë, nuk mund të konkludohet se është zhvilluar një proces jo i rregullt ligjor.

- Në lidhje me pretendimin për cenimin e parimit të paanshmërisë në gjykim, jo në çdo rast konstatimi i saj përbën prekje të së drejtës për një proces të rregullt ligjor. Duke iu referuar përmbajtjes së vendimit për caktimin e masës së sigurimit ndaj kërkuetit, gjyqtari ka mbajtur një qëndrim thjesht juridiko-formal, duke parashtruar vetëm bazueshmërinë në ligj të kërkesës për caktimin e masës së sigurimit dhe nuk ka bërë asnjë koment në drejtim të provave konkrete.

- Në lidhje me pretendimet për mossigurimin e një mbrojtjeje efektive, ato i referohen gjykimeve të zhvilluara para se të merreshin vendimet gjyqësore që pretendohen si jokushtetuese. Gjithsesi, nga materialet e dosjes gjyqësore rezulton se gjatë gjykimit mbrojtja ka marrë pjesë aktive në gjykim duke bërë edhe kërtime konkrete. Strategjitë e gabuara të mbrojtjes nuk mund të hyjnë në kuptimin e një mbrojtjeje joefektive.

II

A. Në lidhje me pretendimin për cenim të nenit 32/2 të Kushtetutës

11. Gjykata vëren se neni 32, pika 2, i Kushtetutës parashikon se askush nuk mund të deklarohet fajtor mbi bazën e të dhënave të mbledhura në mënyrë të paligjshme. Ky parim i rëndësishëm është trajtuar nga jurisprudenca shqiptare dhe ajo e Gjykatës Europiane të të Drejtave të Njeriut (GJEDNJ), si pjesë përbërëse e procesit të rregullt ligjor dhe veçanërisht në drejtim të respektimit të së drejtës për t’u mbrojtur, e cila kërkon që i akuzuari të ketë mundësitë e duhura për të njohur dhe komentuar çdo provë që i paraqitet gjykatës.

12. Në jurisprudencën e saj konstante, Gjykata ka theksuar se pranimi dhe çmuarja e provave është çështje që u takon gjykatave të zakonshme. Detyra e Gjykatës është të vlerësojë nëse procesi i realizuar në këto gjykata, i shqyrtuar si i tërë, duke përfshirë edhe procedurën lidhur me mënyrën si janë siguruar këto prova, ka qenë i drejtë.

13. Si aspekt të cenimit të nenit 32/2 të Kushtetutës, kërkuesi ka parashtruar mosrespektimin e

rregullave procedurale që parashikojnë përjashtimin e një kategorie subjektsh nga detyrimi për të dëshmuar. Konkretisht, kërkuesi pretendon se dëshmia e shtetases NC është marrë në mënyrë të paligjshme, pasi gjykata, në kushtet kur kjo dëshmitare kishte bashkëjetuar me kërkuesin, duhej t'i bënte të ditur asaj të drejtën për të mos dëshmuar, bazuar në nenin 158/2 të KPP-së.

14. Gjykata vëren se neni 158 i KPP-së (përjashtimet nga detyrimi për të dëshmuar) parashikon se:

“1. Nuk janë të detyruar të dëshmojnë: ... ç- ai që, edhe pse nuk është bashkëshort i të pandehurit, bashkëjeton ose ka bashkëjetuar me të.

2. Gjykata u bën të njohur personave të mësipërm të drejtën për të mos dëshmuar dhe i pyet ata nëse duan të përfitojnë nga kjo e drejtë. Mosrespektimi i këtij rregulli e bën të pavlefshme dëshminë”.

15. Për shkak të ruajtjes së marrëdhënieve shoqërore të rëndësishme, sikundër janë ato mes gjinisë ose krushqisë së afërt, bashkëshortit ose bashkëjetuesit me të pandehurin, ligjvënësi e ka përjashtuar këtë rreth subjektsh nga detyrimi për të dëshmuar gjatë gjykimit që zhvillohet në ngarkim të të afërmit të tyre. Ligjvënësi i ka njohur një status të veçantë këtyre personave, duke parashikuar detyrimin për gjykatën që, në momentin e administrimit të dëshmisë, t'u bëjë atyre të njohur të drejtën për të mos dëshmuar.

16. Edhe pse ky është rregulli, Gjykata vëren se parashikimi i nenit 158/2 të KPP-së konfigurohet jo si pengesë absolute për të dëshmuar, por si mundësi për të hequr dorë nga dhënia e dëshmisë dhe karakterizohet nga autonomia e zgjedhjes personale, rast pas rasti, të dëshmitarit. Në çdo rast i takon subjektit të interesuar (dëshmitarit) të vlerësojë nëse do përfitojë ose jo nga kjo e drejtë. Në rast se subjekti nuk përfiton nga kjo e drejtë, pra ai vendos të dëshmojë, ai merr cilësinë e dëshmitarit si çdo subjekt tjetër, me të gjitha detyrimet ligjore, dhe dëshmia konsiderohet e marrë në mënyrë të ligjshme.

17. Gjykata vëren, gjithashtu, se dispozita procedurale e nenit 158, ka parashikuar edhe përjashtimin nga mosdetyrimi për të dëshmuar, në rastin kur subjekti ka paraqitur kallëzim ose ankim, ose ai vetë, ose një i afërm i tij, është dëmtuar nga vepra penale. Kufizimet e së drejtës për të mos dëshmuar janë parashikuar nga nevoja që të dëgjohen, në fazën e gjykimit, personat që kanë gjykuar të arsyeshme të kallëzojnë veprën e të afërmit të tyre dhe për këtë arsye kanë shprehur, nëpërmjet veprimeve të tyre, se e kanë tejkaluar konfliktin e brendshëm psikologjik midis detyrimit ligjor për të dëshmuar të vërtetën dhe detyrimit moral për të mos dëmtuar të afërmin e tyre.

18. Nga dosja gjyqësore rezulton se procedimi penal në ngarkim të kërkuesit Aurel Kota ka filluar mbi bazën e kallëzimit të shtetases NC, në cilësinë e bashkëjetueses me të pandehurin. Duke qenë se është kjo shtetase që ka vënë në lëvizje procedimin penal kundër kërkuesit, paraqitja e saj para gjykatës për sigurimin si provë të dëshmisë dhe thirrja e saj për të dëshmuar, në gjykimin në gjykatën e apelit, janë bërë në cilësinë e kallëzueses dhe jo në cilësinë e personit që ka dijeni për rrethanat apo faktet që kanë të bëjnë me ngjarjen. Në këto kushte, Gjykata vëren se nuk gjen zbatim parashikimi i nenit 158/2 të KPP-së, me pasojën që kjo shtetase kishte detyrimin të dëshmonte, dhe se për gjykatën nuk lindte asnjë detyrim për ta njoftuar atë për mundësinë/të drejtën për të hequr dorë nga dhënia e dëshmisë.

Për sa më sipër, pretendimi i kërkuesit për cenim të nenit 32/2 të Kushtetutës është i pabazuar.

B. Në lidhje me pretendimin për cenimin e parimit të paanshmërisë në gjykim

19. Kërkuesi pretendon se në gjykimin e kësaj çështjeje është shkelur parimi i gjykimit nga një gjykatë e paanshme. Konkretisht, sipas kërkuesit, është cenuar neni 15 i KPP-së, pasi i njëjti gjyqtar që ka bërë sigurimin e provës (dëshmisë) ka caktuar edhe masën e sigurimit për kërkuesin.

20. Gjykata ka theksuar se gjykimi nga një gjykatë e paanshme është një nga elementet e rëndësishme të procesit të rregullt ligjor, sanksionuar nga neni 42 i Kushtetutës dhe neni 6 i KEDNJ-së. Gjykata ka theksuar në jurisprudencën e saj, se parimi i paanshmërisë ka në vetvete elementin e vet subjektiv, i cili lidhet ngushtë me bindjen e brendshme që krijon gjyqtari për zgjidhjen e çështjes në gjykim, si dhe elementin objektiv me të cilin kuptohet dhënia e garancive të nevojshme për gjykim të paanshëm nga vetë gjykata, përmes mënjanimit prej saj të çdo dyshimi të përligjur në këtë drejtim. Ndër të tjera, gjykata duhet të jetë e kujdesshme dhe të marrë parasysh veçanërisht problemin e përbërjes së trupit gjykues, në mënyrë që të mënjanohej nga gjykimi i çështjes gjyqtarët që nuk kanë garancitë e kërkuara për paanshmëri në kuptimin objektiv. Në shtetin e së drejtës, kërkesa për një gjykim të paanshëm merr rëndësi të veçantë në funksion të besimit në dhënien e drejtësisë, që në

shoqëritë demokratike duhet ta krijojnë në çdo rast jo vetëm palët në gjykim, por dhe çdo qytetar i thjeshtë (*shih vendimet nr.12, datë 13.4.2007 dhe nr.21, datë 29.4.2010 të Gjykatës Kushtetuese*).

21. Jurisprudenca e deritanishme e Gjykatës ka evidentuar se parimi i paanshmërisë në gjykim, edhe në këndvështrim të përbërjes së trupit gjykues, duhet të respektohet në çdo shkallë të gjyimit.

22. Gjykata vëren se, me qëllim të respektimit të parimit të gjyimit nga një gjykatë e paanshme, neni 15/2 i KPP-së parashikon se nuk mund të marrë pjesë në gjykim gjyqtari që ka vlerësuar masën e sigurimit ose çdo kërkesë tjetër të prokurorit të paraqitur gjatë hetimit paraprak në të njëjtin procedim. Ky detyrim parashikohet edhe nga neni 17/1/e i KPP-së, sipas të cilit gjyqtari duhet të heqë dorë nga gjykimi i çështjes konkrete kur ndodhet në një nga kushtet e papajtueshmërisë së parashikuara në nenin 15 të KPP-së.

23. Gjykata është shprehur se provat paraqiten dhe marrin vlerën e tyre në debatin gjyqësor, por mund të ndodhë që të dhënat për veprën, për shkak të natyrës së tyre, të ndryshojnë ose të zhduken. Për pasojë, paraqitja e tyre në gjykim bëhet e pamundur. Me qëllim që të ruhet vlera e të dhënave të konstatuara gjatë hetimeve paraprake është pranuar instituti i sigurimit të provës, në bazë të të cilit, në rastet e parashikuara me ligj, prova formohet në këtë fazë të procedimit nëpërmjet marrjes së saj nga gjykata, sipas parashikimeve të KPP-së (*shih vendimin nr.19, datë 18.9.2008 të Gjykatës Kushtetuese*).

24. Gjykata vëren, gjithashtu, se në titullin VI të KPP-së, që rregullon fazën e hetimeve paraprake, përfshihen edhe procedura për sigurimin e provës (nenet 316-322 të KPP-së). Duke iu referuar nenit 320 (disponimi mbi kërkesën për sigurimin e provës) dhe nenit 321 (marrja e provës), del se midis tyre ka një ndryshim thelbësor. Në rastin e parë, gjykata disponon me vendim, duke vlerësuar nëse duhet marrë ose jo prova e kërkuar, kurse veprimi i kryer sipas nenit 321, për marrjen e provës, përbën një procedurë të thjeshtë e të domosdoshme pa u investuar gjykata me asnjë lloj vlerësimi (*shih vendimin nr.27, datë 1.10.2003 të Gjykatës Kushtetuese*).

25. Procedura e marrjes së provës, e rregulluar nga neni 321 i KPP-së, paraqet karakteristikat e shqyrtimit gjyqësor, për arsye se gjatë këtij procesi gjyqtari kryen një pjesë të shqyrtimit gjyqësor, që është administrimi i provave. Kjo konfirmohet edhe nga parashikimi i nenit 321, i cili kërkon pjesëmarrjen e domosdoshme të prokurorit dhe të mbrojtësit të të pandehurit, me pasojë mospërdorimin e saj në shqyrtimin gjyqësor (neni 322), si dhe praninë e të pandehurit dhe të dëmtuarit kur duhet të pyetet një dëshmitar ose një person tjetër. Bazuar në dispozitat procedurale, sigurimi i provës bëhet në format e përcaktuara për debatin gjyqësor dhe mbrojtësi i të pandehurit mund t'i drejtojë pyetje personit që është thirrur të dëshmojë. Si e tillë, kjo provë ka të njëjtën vlerë me provat e marra gjatë shqyrtimit gjyqësor nga gjykata që shqyrton në themel çështjen.

26. Gjykata rithekson se ligji nuk përjashton, që gjyqtari i cili ka shqyrtuar një kërkesë gjatë hetimit paraprak, të shqyrtojë një kërkesë tjetër të të njëjtit lloj apo të një lloji tjetër në të njëjtin procedim, por parimi është që gjyqtari që ka vlefësuar çdo kërkesë të prokurorit gjatë hetimeve paraprake, ka papajtueshmëri me gjyqtarin që merr pjesë në gjykimin e çështjes.

27. Për sa më sipër, Gjykata vlerëson se nuk ka papajtueshmëri, në kuptim të nenit 15 të KPP-së, për sa i përket faktit se i njëjti gjyqtar që ka shqyrtuar kërkesën e prokurorit për caktimin e masës së sigurimit personal ndaj të pandehurit, shqyrton edhe kërkesën e prokurorit, ose njëres prej palëve, për sigurimin e provës, sepse procedura e rregulluar nga neni 320 i KPP-së bën pjesë në kërkesat që mund të shqyrtohen nga i njëjti gjyqtar gjatë hetimeve paraprake. Papajtueshmëria qëndron në faktin se gjyqtari i hetimeve paraprake nuk mund të marrë pjesë në seancën për marrjen e provës, sepse kjo është pjesë e shqyrtimit gjyqësor të çështjes dhe nuk mund të kryhet nga gjyqtari i hetimeve paraprake.

28. Duke iu referuar rrethanave të çështjes konkrete, nga dosja gjyqësore rezulton se Prokuroria pranë Gjykatës së Rrethit Gjyqësor Korçë, duke pretenduar se kanë lindur rrethana që bëjnë të domosdoshme sigurimin e provës, ka kërkuar të pranohet, që në fazën e hetimeve paraprake, pyetja e të dëmtuarës NC si dëshmitare. Bazuar në këtë kërkesë, gjyqtari AL ka bërë sigurimin si provë të dëshmisë së shtetasës NC. Po ashtu, nga dosja gjyqësore rezulton se, mbi bazën e kërkesës së Prokurorisë pranë Gjykatës së Rrethit Gjyqësor Korçë, po ky gjyqtar ka dhënë vendimin për caktimin e masës së sigurimit arrest në burg ndaj të pandehurit Aurel Kote.

29. Duke qenë se gjyqtari AL ka marrë pjesë në procedurën për marrjen e provës, që rregullohet nga neni 321 i KPP-së, e cila është vlerësuar nga Gjykata se është pjesë e shqyrtimit gjyqësor, ai nuk mund të konsiderohej më si gjyqtar i hetimeve paraprake, pra nuk mundej më të

shqyrtonte dhe të shprehej për asnjë kërkesë të prokurorit gjatë hetimeve paraprake, në kuptim të nenit 15/2 të KPP-së.

30. Megjithatë, Gjykata vlerëson se ky pretendim i kërkuarit duhet shqyrtuar edhe në përputhje me parimet që u referohen provave, sipas të cilave vlerësimi, dobishmëria dhe rëndësia e tyre provuese në një çështje konkrete është si rregull, detyrë e gjykatave të sistemit gjyqësor, ndërsa verifikimi i ligjshmërisë së krijimit dhe marrjes së provave i nënshtrohet edhe kontrollit të Gjykatës, pasi ky aspekt i gjykimit ka lidhje të drejtpërdrejtë me procesin e rregullt ligjor (*shih vendimin nr.1, datë 12.1.2007 të Gjykatës Kushtetuese*).

31. Gjykata ka vlerësuar se marrja e provave në mënyrë të ligjshme përbën një aspekt të rëndësishëm të respektimit të së drejtës për një proces të rregullt ligjor. Në këtë drejtim detyra e Gjykatës është të vlerësojë nëse procesi si i tërë, duke përfshirë edhe mënyrën e marrjes së provave, ka qenë i drejtë. Në qëndrimet e arsyetimet e veta Gjykata, ndërsa ka pranuar se jo çdo shkelje e rregullave procedurale e bën procesin të parregullt në kuptimin kushtetues, ka pranuar, gjithashtu, se ndikim të drejtpërdrejtë në një proces ligjor kanë ato shkelje thelbësore, vërtetimi i të cilave do të cenonte të drejtat dhe liritë themelore të individit (*shih vendimin nr.21, datë 1.10.2008 të Gjykatës Kushtetuese*). Në këtë drejtim, Gjykata ka theksuar se nuk është detyrë e saj të përcaktojë rëndësinë vendimtare të një prove, si dhe evidentimin e pavlefshmërisë së një dëshmie të marrë gjatë hetimeve paraprake, për sa kohë që gjykatat e zakonshme, në arsyetimin e vendimeve të tyre, e mbështesin fajësinë e kërkuarit edhe mbi disa prova të tjera (*shih vendimet nr.9, datë 28.4.2004 dhe nr.42, datë 18.12.2007 të Gjykatës Kushtetuese*).

32. Duke iu rikthyer çështjes konkrete në shqyrtim, Gjykata vëren se gjatë gjykimit të çështjes penale në ngarkim të kërkuarit, edhe pse kjo çështje është gjykuar dhe rigjykuar disa herë nga gjykatat, prova thelbësore mbi të cilën janë bazuar ato për dhënien e vendimit të fajësisë, është pikërisht dëshmia e shtetases NC, e siguruar si provë me vendimin, datë 11.11.2002 të Gjykatës së Rrethit Gjyqësor Korçë. Nga vendimet e gjykatave rezulton, gjithashtu, se të vetmet prova të tjera të administruara nga gjykatat janë deklaratimet e disa dëshmitarëve (familjarë të së dëmtuarës), të cilat kanë si burim vetëm deklaratimet e të dëmtuarës NC, si dhe disa prova shkresore të dërgimit të parave me “Western Union” (nga e dëmtuara për kërkuarin). Nga dosja gjyqësore rezulton, gjithashtu, se në gjykimin në gjykatën e apelit, prokurorja e çështjes ka kërkuar të thirret si dëshmitarë e dëmtuara NC. Në seancën e datës 30.09.2004, kjo shtetase është paraqitur para gjykatës, ku ka deklaruar se ajo nuk kishte ushtruar asnjëherë prostitucion në Itali dhe se kallëzimin për kërkuarin e kishte bërë në kushtet e një gjendjeje jo të mirë mendore, për arsye se ai nuk pranonte të njihte atësinë e fëmijës së tyre dhe duke menduar se ky kallëzim do ta detyronte të bënte një gjë të tillë. Kjo dëshmitare ka deklaruar, gjithashtu, se e kishte tërhequr kallëzimin dhe se bashkëjetonte me kërkuarin, i cili kishte njohur atësinë e fëmijës së tyre, dhe se bashkë kishin marrëdhënie të mira (fq.23 e dosjes gjyqësore).

33. Gjykata vëren se vendimet e gjykatave, që e kanë deklaruar fajtor kërkuarin, kanë si burim vetëm deklaratimet e shtetases NC të dhëna në seancën për sigurimin e provës (dëshmisë). Edhe pse kjo dëshmitare ka ndryshuar dëshminë e saj para gjykatës, kjo e fundit nuk ka ndërmarrë asnjë veprim tjetër për të verifikuar vërtetësinë ose jo të deklaratimeve të kësaj shtetaseje. Për sa më sipër, duke qenë se deklaratimet e shtetases NC, të marra në seancën për sigurimin e dëshmisë, janë prova e vetme mbi të cilën gjykatat kanë mbështetur fajësinë e kërkuarit, mosrespektimi nga ana e gjykatës, gjatë procedurës për sigurimin e kësaj prove, të ndalimeve të parashikuara nga neni 15/2 i KPP-së, e bën këtë provë të marrë në mënyrë të paligjshme dhe, në këto kushte, edhe procesin gjyqësor të parregullt nga pikëpamja kushtetuese.

C. Në lidhje me pretendimin e kërkuarit se nuk i është siguruar një mbrojtje efektive

34. Kërkuari pretendon se atij nuk i është siguruar një mbrojtje efektive dhe reale, për arsye se gjatë gjithë procesit janë angazhuar 6 avokatë, të cilët kanë zvarritur çështjen, nuk kanë bërë parashtrësia përpara gjykatës, nuk kanë kundërshtuar provat e kërkuara nga prokurori, nuk kanë kërkuar marrjen e provave në favor të kërkuarit, kanë hequr dorë nga pyetja e dëshmitarëve, nuk kanë bërë kundërrekurs dhe nuk kanë marrë pjesë në dy gjykime të zhvilluara në Gjykatën e Lartë.

35. Gjykata ka pranuar si tregues thelbësor të një procesi të rregullt penal, ekzistencën e mbrojtjes. Realizimi i së drejtës së mbrojtjes përfshin jo vetëm të drejtën për të pasur një avokat, por dhe realizimin e një mbrojtjeje të kualifikuar dhe efektive (*shih vendimin nr.7, datë 12.3.2010 të Gjykatës Kushtetuese*).

36. Që e drejta e mbrojtjes të jetë reale dhe efektive dhe jo vetëm teorike, Gjykata ka theksuar

se ushtrimi i saj nuk duhet të pengohet por, përkundrazi, gjykata duhet të marrë të gjitha masat ligjore që, në funksion të procesit të drejtë, jo vetëm të sigurojë praninë e mbrojtësit në gjykim, por dhe t'i japë atij mundësinë të bëjë mbrojtje reale, duke respektuar barazinë e armëve (*shih vendimet nr.30, datë 26.11.2009 dhe nr.37, datë 24.12.2010 të Gjykatës Kushtetuese*).

37. Gjykata vëren se, me qëllim të sigurimit të një mbrojtjeje efektive, avokatët luajnë një rol kyç, për të siguruar që parimet e gjykimit të drejtë të respektohen. E drejta e mbrojtjes merr një rëndësi të veçantë, sidomos në procesin penal. Kështu, gjatë këtij procesi kushdo ka të drejtë të mbrohet vetë ose me ndihmën e një mbrojtësi të zgjedhur prej tij dhe, në qoftë se ai nuk ka mjete të mjaftueshme për të shpërblyer mbrojtësin, t'i mundësohet ndihma ligjore falas. Interesat e drejtësisë kërkojnë detyrimisht realizimin e mbrojtjes, qoftë edhe me avokat të caktuar kryesisht (*shih vendimin nr.30, datë 26.11.2009 të Gjykatës Kushtetuese*).

38. GJEDNJ-ja është shprehur se, për shkak të pavarësisë së organizimit të profesionit të avokatit “dhënia/mënyra e mbrojtjes është thelbësisht një çështje ndërmjet të pandehurit dhe mbrojtësit të tij, qoftë ai i zgjedhur vetë apo i caktuar kryesisht”. Përgjegjësia e Shtetit do të pranohet nëse gjykatat e brendshme nuk ndërhyjnë kur ka pasur një “dështim të dukshëm” për të siguruar një mbrojtje efektive ose kur një gjë e tillë “është sjellë në vëmendjen e tyre mjaftueshmërisht në ndonjë mënyrë tjetër” (*shih vendimet e GJEDNJ-së në çështjet: Kamasinski v. Austria, datë 19 dhjetor 1989, § 65; Rutkowski v. Poland, datë 19 tetor 2000; Alvarez Sanchez v. Spain, datë 23 tetor 2001*).

39. Për këtë qëllim, duhen shqyrtuar rast pas rasti rrethanat e çështjes, si për shembull veprimet që ka ndërmarrë mbrojtësi (nëse ka marrë pjesë në fazën e hetimeve paraprake, ka qenë i pranishëm në seancat gjyqësore, ka paraqitur parashtrime me shkrim, ka pyetur dëshmitarë, ka kërkuar marrjen e provave etj.), fakti se në cilën fazë të procesit ka ndodhur shkelja e pretenduar dhe sa e rëndësishme ishte ajo për të pandehurin dhe rezultatin e gjithë procesit gjyqësor, fakti nëse gjykatat mund të kishin marrë masa për të parandaluar shkeljen në fjalë, fakti nëse shkeljet e pretenduara u ngritën para gjykatës etj.

40. Nga dosja gjyqësore rezulton se procesi gjyqësor, në të gjitha shkallët e gjykimit, është zhvilluar në mungesë të kërkuesit Aurel Kota dhe ky i fundit rezulton të jetë përfaqësuar, gjatë gjithë procesit, nga disa mbrojtës, ku disa kanë qenë të zgjedhur prej tij me prokurë dhe në disa raste edhe të caktuar kryesisht nga gjykata. Mbrojtësit e të pandehurit kanë qenë të pranishëm në seancat gjyqësore, kanë kundërshtuar provat dhe pretendimet e palës akuzuese, u kanë drejtuar pyetje dëshmitarëve, si dhe kanë kërkuar marrjen e provave në favor të kërkuesit. Po ashtu mbrojtësit kanë paraqitur si ankim kundër vendimit të gjykatës së shkallës së parë që ka vendosur fajësinë e kërkuesit, ashtu edhe rekurs kundër vendimit të gjykatës së apelit që la në fuqi vendimin e fajësisë.

Për sa më sipër, bazuar në rrethanat e çështjes konkrete, Gjykata nuk gjen argumente për të konkluduar se kjo mbrojtje nuk ka qenë efektive.

D. Në lidhje me pretendimin për cenimin e së drejtës së mbrojtjes në Gjykatën e Lartë

41. Kërkuesi pretendon se Gjykata e Lartë në dy gjykime, edhe pse e vënë në lëvizje nga prokuroria, ka zhvilluar seancat gjyqësore në mungesë të mbrojtësit të kërkuesit.

42. Gjykata ka vlerësuar se, përgjithësisht, seancat gjyqësore nuk mund të zhvillohen pa praninë e avokatit dhe se pjesëmarrja e të pandehurit në gjykim në Gjykatën e Lartë nuk është automatikisht e domosdoshme, me përjashtim të rasteve kur cilësitë personale të të pandehurit kanë rëndësi vendimtare për dhënien e drejtësisë, sepse debati zhvillohet për çështje të ligjit. Në rast se as avokati dhe as i pandehuri nuk paraqiten në seancë, është e palejueshme që ajo të vazhdojë, veçanërisht në rastin kur ajo vihet në lëvizje mbi bazën e rekursit të paraqitur nga prokurori, i cili mbart në potencë mundësinë e përqesimit të pozitës së të pandehurit. Prezumi se i pandehuri nuk ka marrë pjesë në gjykim me vetëdije, mund të justifikohet vetëm nëse atij i është bërë njoftimi personalisht dhe mund të vërtetohet që ai e ka marrë vetë atë (*shih vendimin nr.13, datë 21.7.2008 të Gjykatës Kushtetuese*).

43. Nga dosja gjyqësore rezulton se Gjykata e Lartë ka zhvilluar dy seanca gjyqësore në mungesë të kërkuesit dhe mbrojtësit të tij, konkretisht ato që i përkasin gjykimit të rekurseve të prokurorëve për vendimet e gjykatës së apelit që kanë pushuar çështjen penale në ngarkim të kërkuesit. Në përfundim të gjykimeve përkatëse rezulton se Gjykata e Lartë ka vendosur, në të dyja rastet, prishjen e vendimeve të gjykatës së apelit që kishin vendosur në favor të kërkuesit.

44. Siç dhe u theksua më sipër, Gjykata ka vlerësuar se jo çdo shkelje e rregullave procedurale e bën procesin të parregullt në aspektin kushtetues dhe se ndikim të drejtpërdrejtë në një proces ligjor kanë ato shkelje thelbësore, vërtetimi i të cilave do të cenonte të drejtat dhe liritë themelore të individit. Duke shkuar më tej, Gjykata nuk ka pranuar pretendimet për cenimin e parimeve kushtetuese për një proces të rregullt ligjor në rastet kur gjykata e shkallës më të lartë ka plotësuar apo korrigjuar mangësitë e gjykatave të shkallëve më të ulëta në plotësimin e standardeve dhe elementeve të një procesi të rregullt ligjor (*shih vendimin nr.21, datë 1.10.2008 të Gjykatës Kushtetuese*).

45. Gjykata vëren se në gjykimet e kundërshtuara nga kërkuesi, të zhvilluara në Gjykatën e Lartë, në të dyja rastet kjo e fundit ka vendosur prishjen e vendimit të gjykatës së apelit dhe kthimin e akteve po asaj gjykate për rigjykimin e çështjes. Pas disa rigjykimesh, çështja është shqyrtuar përsëri nga Kolegji Penal i Gjykatës së Lartë, mbi bazën e rekursit të paraqitur nga mbrojtësi i kërkuesit dhe, përfundimisht, në lidhje me këtë proces Gjykata e Lartë ka dhënë vendimin nr.184, datë 3.3.2010, i kundërshtuar në Gjykatën Kushtetuese nga kërkuesi. Nga aktet e dosjes gjyqësore rezulton se në këtë gjykim, të zhvilluar në Gjykatën e Lartë, mbrojtësi i kërkuesit ka qenë i pranishëm dhe ai është dëgjuar nga ajo gjykatë.

46. Për sa më sipër, Gjykata vlerëson se Gjykata e Lartë ka plotësuar/korrigjuar mangësitë e proceseve të mëparshme të zhvilluara prej saj, duke respektuar në këtë mënyrë standardet e një procesi të rregullt ligjor. Në këto kushte, pretendimi i kërkuesit për cenimin e së drejtës së mbrojtjes në Gjykatën e Lartë është i pabazuar.

PËR KËTO ARSYE,

Gjykata Kushtetuese e Republikës së Shqipërisë, në mbështetje të nenit 131 shkronja “f” dhe nenit 134 pika 1 shkronja “g” të Kushtetutës, si dhe të neneve 72 dhe 77 të ligjit nr.8577, datë 10.2.2000 “Për organizimin dhe funksionimin e Gjykatës Kushtetuese të Republikës së Shqipërisë”, me shumicë votash,

VENDOSI:

- Shfuqizimin, si të papajtueshëm me Kushtetutën e Republikës së Shqipërisë, të vendimit nr.101, datë 7.4.2003 të Gjykatës së Rrethit Gjyqësor Korçë, vendimit nr.117, datë 26.10.2007 të Gjykatës së Apelit Korçë dhe vendimit nr.184, datë 3.3.2010 të Kolegjit Penal të Gjykatës së Lartë.

- Dërgimin e çështjes për rishqyrtim në Gjykatën e Shkallës së Parë Korçë.

Ky vendim është përfundimtar, i formës së prerë dhe hyn në fuqi ditën e botimit në Fletoren Zyrtare.

Anëtarë pro: Sokol Sadushi, Vitore Tusha, Altina Xhoxhaj, Sokol Berberi, Admir Thanza

Anëtarë kundër: Bashkim Dedja (kryetar), Xhezair Zaganjori, Vladimir Kristo, Petrit Plloçi

MENDIM PAKICE

Nuk pajtohem me qëndrimin e shumicës, si për legjitimitimin e kërkuesit, ashtu edhe për pretendimet për proces të parregullt ligjor.

1. Lidhur me legjitimitimin e kërkuesit

Jemi të mendimit se kërkuesi nuk legjitimohet në kërkimet e tij para kësaj Gjykate, pasi ai nuk ka shteruar mjetet juridike, si kusht për t’iu drejtuar Gjykatës Kushtetuese. Shterimi i mjeteve nënkupton se ankuesi duhet të shfrytëzojë të gjitha mjetet juridike, të cilat janë të përshtatshme, të disponueshme dhe të frytshme për një çështje konkrete¹. Individi para se t’i drejtohet kësaj Gjykate duhet jo vetëm të ketë shfrytëzuar nga pikëpamja formale mjetet juridike të njohura nga legjislacioni në fuqi, pra t’i jetë drejtuar të gjitha instancave administrative dhe gjyqësore të parashikuara për këtë qëllim, por t’i ketë ezauruar ato edhe nga pikëpamja thelbësore d.m.th. t’i ketë parashtruar pretendimet e tij realisht para çdo instance. Një gjë e tillë nuk rezulton të jetë bërë nga kërkuesi.

¹ Vendim i Gjykatës Kushtetuese nr.27/2007

Nga dosja gjyqësore, si dhe nga deklaratimet e përfaqësuesit të kërkuar në seancë rezulton se kërkuar ose mbrojtësit e tij nuk i kanë paraqitur pretendimet për paanshmëri të Gjykatës së Rrethit Gjyqësor Korçë, as gjatë gjykimit në shkallë të parë, as në gjykimin në gjykatën e apelit. Ankimi kushtetues individual për një proces të rregullt ligjor është një mjet subsidiar, pra plotësues krahas mjeteve të zakonshme gjyqësore. Ky është tashmë një qëndrim i konsoliduar i Gjykatës Kushtetuese, i cili ka theksuar se *“pretendimi i kërkuar se Gjykata e Rrethit Gjyqësor Sarandë ka cenuar një element thelbësor kushtetues që lidhet me gjykatën kompetente, pasi e ka gjykuar çështjen me një gjyqtar pa përcaktuar më parë vlerën e padisë, nuk mund të merret në shqyrtim në aspektin e kontrollit kushtetues sepse nuk është ngritur në asnjë shkallë të gjykimit. Nga aktet nuk rezulton që palët e interesuara në gjykim ta kenë ngritur një pretendim të tillë në gjykatën e shkallës së parë dhe as në atë të apelit. Në rekursin drejtuar Gjykatës së Lartë, përmendet fakti që gjykimi është bërë nga një gjyqtar, por nuk është kërkuar që çështja të gjykohej me trup gjykues duke përcaktuar edhe vlerën e padisë. Lidhur me këtë, Gjykata Kushtetuese konfirmon qëndrimin e saj të mbajtur në vendimet e mëparshme se shkella e të drejtave kushtetuese për një proces të rregullt ligjor mund të pretendohet në këtë Gjykatë vetëm pas shterimit të të gjitha mundësive që ofron sistemi i padive dhe i apeliave.”*² Mbrojtja kushtetuese për një proces të rregullt ligjor nënkupton edhe konsumimin, si rregull, para gjykatave të sistemit gjyqësor të çdo pretendimi ligjor që parashikohet si shkak shfuqizimi në kërkesën drejtuar Gjykatës Kushtetuese. Prandaj, ky pretendim mbi përbërjen e trupit gjykues, i ngritur nga kërkuar në Gjykatën Kushtetuese, nuk mund të shërbejë si shkak për shfuqizimin e vendimeve gjyqësore”.³

Për sa më lart, në bazë të jurisprudencës së konsoliduar të Gjykatës Kushtetuese, mendojmë se kjo Gjykatë nuk duhej të kishte marrë në shqyrtim kërkesën për arsye të moslegjitimitetit të kërkuar.

2. Lidhur me pretendimin për paanshmërinë e gjykatës

Sa i takon pretendimit të kërkuar se është cenuar parimi i paanshmërisë së gjykatës, pasi gjyqtari që ka marrë pjesë në sigurimin e provës ka vendosur edhe për masën e sigurimit ndaj kërkuar, mendojmë se ai është i pabazuar. Paanshmëria e gjykatës është një nga elementet e procesit të rregullt ligjor, të cilin Gjykata Kushtetuese e ka trajtuar gjerësisht në jurisprudencën e saj, duke vlerësuar se *“parimi i paanshmërisë ka në vetvete elementin e vet subjektiv, i cili lidhet ngushtë me bindjen e brendshme që krijon gjyqtari për zgjidhjen e çështjes në gjykim, si dhe elementin objektiv me të cilin kuptohet dhënia e garancive të nevojshme për gjykim të paanshëm nga vetë gjykata, përmes mënjanimi prej saj të çdo dyshimi të përligjur në këtë drejtim ... Në shtetin e së drejtës, kjo kërkesë merr rëndësi të veçantë në funksion të besimit në dhënien e drejtësisë që duhet të krijojnë në çdo rast në shoqërinë demokratike, jo vetëm palët në gjykim, por çdo qytetar i thjeshtë.”*⁴

Duke u ndalur specifikisht te testi objektiv i paanshmërisë, Gjykata ka deklaruar se *“kur shqyrtohet nëse në një çështje të caktuar ekziston një arsye e ligjshme për të dyshuar se një gjyqtar nuk është i paanshëm, këndvështrimi i atyre që paraqesin këtë pretendim ka rëndësi, por vendimtar mbetet përcaktimi nëse ky dyshim është objektivisht i justifikueshëm.”*⁵

Duke iu referuar çështjes konkrete, rezulton se gjyqtari ka shqyrtuar kërkesën për sigurimin e provës, si dhe ka vendosur masën e sigurimit për të pandehurin (kërkuar). Pakica vlerëson se seanca që zhvillohet për sigurimin e provës ka për qëllim marrjen e një prove para fillimit të shqyrtimit gjyqësor, kur ka të dhëna se marrja e saj në një kohë të mëvonshme do të ishte e pamundur ose jo e plotë për shkak se mund të zhdukej ose prishej. Pra, vendimmarrja e gjykatës në këtë rast ka të bëjë vetëm me sigurimin e një prove, e cila çmohet si e rëndësishme për procesin, por pa e vlerësuar atë në themel sa i takon rëndësisë dhe efektit që do të ketë në proces. Vlerësimi i provave bëhet vetëm në seancën gjyqësore që zhvillohet për themelin e çështjes. Asnjë provë nuk ka vlerë të paracaktuar dhe si e tillë i nënshtrohet shqyrtimit në themel. Në këtë kuptim, gjykata ka të drejtë të marrë çdo provë të parashikuar me ligj, ndërsa vlerën asaj ia jep vetëm gjatë hetimit gjyqësor dhe pasi ka dëgjuar të gjitha palët pjesëmarrëse. Për këtë arsye, pjesëmarrja e gjyqtarit në procesin e sigurimit të provës dhe në atë të sigurimit personal të të pandehurit nuk mund të konsiderohet si cenim i paanshmërisë, pasi sigurimi i provës nuk është pjesë e hetimit gjyqësor në themel por e hetimit paraprak dhe gjyqtari në këtë rast

² Vendim i Gjykatës Kushtetuese nr.10/2003.

³ Vendime të Gjykatës Kushtetuese nr.9/2005; nr.1/2006.

⁴ Vendim i Gjykatës Kushtetuese nr.16/2003.

⁵ Vendim i Gjykatës Kushtetuese nr.10/2009.

nuk bën vlerësimin e provës, por vetëm çmon nevojën e marrjes së saj para fillimit të shqyrtimit gjyqësor, me qëllim parandalimin e zhdukjes ose prishjes së provës. Në këto kushte, nuk ndodhemi para ndalimit të nenit 15/2 të KPP-së. Përveç kësaj, të kundërshtosh mënyrën e sigurimit të provës pas një periudhe kohore disavjeçare (prej 8 vitesh) e bën të pakuptimtë vetë rolin dhe rëndësinë e këtij instituti të veçantë të së drejtës procedurale penale, kur në vetvete ky mjet procedural është i jashtëzakonshëm dhe gjen zbatim vetëm në raste emergjence.

Për këtë arsye, nuk pajtohemi me qëndrimin e shumicës, që e konsideron si papajtueshmëri faktin e pjesëmarrjes së gjyqtarit në seancën e sigurimit të provës dhe atë të vendosjes së masës së sigurimit personal të të pandehurit dhe si rrjedhojë nuk mendon se ka të bëjë me cenim të procesit të rregullt ligjor.

Anëtarë: Bashkim Dedja (kryetar), Vladimir Kristo, Petrit Plloçi, Xhezair Zaganjori.